

När jättemyggorna slår till

Skräckfilmen *Mosquito* som adaptation av ungdomsbok

ANDERS N. NILSSON

Därefter sade Herren till Mose: ”Säg till Aron: Räck ut din stav och slå i stoftet på jorden, så skall därav bliva mygg i hela Egyptens land!”

[*Andra Moseboken 8:16*]

I Norrland och särskilt i Norrbotten förekommer enligt något äldre talesätt så stora myggor att lokalbefolkningen brukade frysa in dem för att sedan använda dem som mjölkpallar på vintern. Med mjölkpall avses här troligen den pall man satt på när man handmjölkade kor och alltså inte den mjölkbrygga man ställde mjölkkrukorna på vid landsvägen. Inom skräckgenren är det dock fladdermöss som vanligen intar rollen som stora flygande blodsugare, ofta med koppling till greve Dracula eller andra vampyrer. I skuggan av vampyrerna tänker jag här ta mig an två skräckberättelser om jättemyggor som angriper och dödar människor och undersöka de båda berättelsernas eventuella släktskap. De två texter jag jämför är ungdomsromanen *Buzzbugs* av Bruce Carter från 1977, utgiven på svenska 1980 som *Monster-myggorna går till anfall*, och skräckfilmen *Mosquito* från 1995 i regi av Gary Jones. Min utgångspunkt är narratologisk i linje med holländskan Mieke Bals beskrivning av vad detta innebär (Bal 2009). Då boken rent kronologiskt föregår filmen med arton år måste frågan ställas om den senare utgör en adaptation av boken eller inte? Officiellt förhåller det sig inte så, då enligt filmens eftertexter den bygger på en ”original story

by Gary Jones” och ingen referens ges till boken. Mitt huvudsakliga studiematerial är Bruce Carters bok på originalspråket och i svensk översättning, även de exempel på två olika adaptationer av berättelsen, samt en DVD-utgåva av filmen med amerikanskt originalljud och svensk undertext.

Karaktärer och geografi

Bokens huvudpersoner är i den svenska översättningen de båda skolungdomarna Bob Thomson och Linda Appleby, som bor grannar i byn Millbeck i nordvästra Englands sjödistrikt. Bobs föräldrar driver ett mjölkjordbruk, medan Lindas mor är död och hennes far arbetar som botanist på

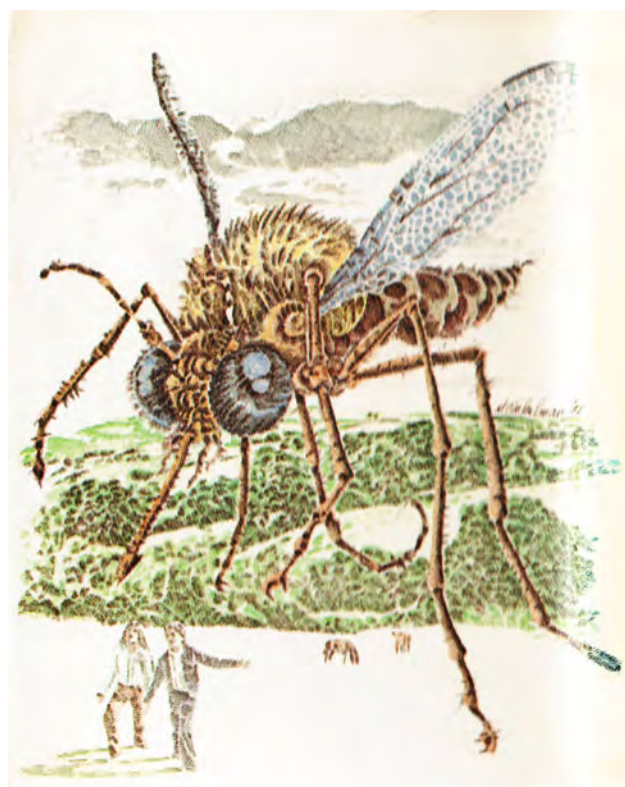

Fig. 1. Jättemygga avbildad på originalutgåvas skyddsomslag till *Buzzbugs* från 1977.

universitetet i Manchester. På veckorna är det hemhjälpnen Ruth Deering som tar hand om Linda. I byn bor även den stridbara Mrs Alice Effingham, som bedriver framgångsrik hästavel på sin gård. Austin Barber är kollega till Stuart Appleby, men entomolog. Originalets Cumbria har översatts till Cumberland, vilket är en anakronism då Cumberland 1974 slogs ihop med Westmorland till det nya och större countyt Cumbria. Bokens geografiska namn tycks alla ha hämtats från norra England, men nu placerats ut på kartan på ett nytt sätt. Millbeck finns som en gammal by i en dalgång mellan Grasmere och Scafell Pike. Berget Craig Fell nära byn återfinns i verkligheten mycket längre åt nordost, nära Moffat. Staden Cockermouth (!) ligger precis som i boken lite bortom, nordväst, om Millbeck och dess omgivningar mitt inne i Lake District National Park. Linda ger sig upp på toppen till berget Craig Fell och därifrån kan hon se Cairngale där ett par kungsörnar häckar. Arten återvände till Lake District 1969 efter att ha varit försvunnen i 200 år. Det aktuella paret slog sig i googleverkligheten ner i dalen Riggindale, i västra ändan av sjömagasinet

Haweswater, som förser Manchester med vatten. En ensam hane finns fortfarande kvar där och anses vara Englands enda kungsörn.

I filmen följer vi först mannen Ray och hans flickvän Meg, som just avslutat sin utbildning till skogvaktare och är på väg till sin nya arbetsplats i Pinetree Acres skogsområde. Efter att deras bil skadats får de lift med Parks, som arbetar med att i fält kontrollera uppgifter om meteoritnedslag. De plockar även upp parkvakten Hendricks, som överlevt myggornas attack på områdets camping. I samma område rör sig även tre bankrånare på flykt: Earl, hans bror Junior, och deras kusin Rex. Den senare skjuts av misstag av Junior. Earl och Junior angriper de fyra andra när de flyr mot stan i en husbil, men övermannas och tas tillfånga. Efter att husbilen kraschat dödas Junior av myggorna, medan de andra lyckas gömma sig i en avloppsbrunn. De barricaderar sig därefter i ett närbeläget ödehus, vilket slutligen sprängs med Meg, Ray och Parks som enda överlevande. Filmen var Gary Jones regidebut, och enligt IMDB är den inspelad utanför Detroit i Michigan, USA. I filmens dialog anges inga som helst geografiska namn, och namnet Pinetree Acres kan endast läsas på enstaka skyltar och Megs keps (Fig. 2). Stugbyn Meg och Ray övernattar på heter enligt skylten Willis Cabins.

Fig. 2. Rachel Loissele som Meg i Gary Jones film *Mosquito* från 1985, betraktande en död jättemygga.

Fabulans motsättning

Inom narratologin är fabulan den serie av mer betydelsefulla händelser som ligger till grund för berättelsen. Ställd inför en viss text föreligger en rad olika alternativ när fabulan ska till att formuleras. Då en text oftast innehåller en rad olika berättelser kan det vara en svår uppgift att bestämma vilken

av dem som fabulan skall återfinnas i. Fabulan vilar som regel på någon form av motsättning mellan olika aktörer som för handlingen framåt. I boken om monstermyggorna kan jag tänka mig två huvudsakliga alternativ: (1) en motsättning mellan goda och onda människor med jättemyggorna som bakgrund, eller (2) en motsättning mellan ”man and beast”, dvs människor i byn kontra jättemyggorna. I det första fallet blir fabulan rätt tunn och skulle kunna formuleras så här:

- (1) Mrs Effingham anklagar Mr Thomson för bristande fårskötsel
- (2) Bob öppnar grinden till Mrs Effinghams hästhage
- (3) Linda ser ett av Mrs Effinghams avelsston dö
- (4) Mrs Effinghams stalldräng och hingst hittas döda
- (5) Mrs Effingham anklagar Linda och Bob för att ha dödat hennes hästar
- (6) Mrs Effingham ger order om att hennes hästar ska drivas in
- (7) Mrs Effingham angrips och dödas av jättemygga
- (8) Jättemyggorna försvinner och frid råder åter i dalen

Det andra alternativet öppnar för en fylligare fabula, och här kan de problem Mrs Effingham ger upphov till istället ses som en bihandling. I följande förslag till formulering av fabulan har jag begränsat mig till 25 olika händelser här listade i kronologisk ordning.

- (1) Stuart Appleby, Peter Ackbury och Mary Fleming gräver upp ett dussin *aucurula*-plantor i Kalahariöknen varvid deras svett innehållande hormoner droppar ner på sanden
- (2) Två av plantorna grävs ner på Applebys gård i Millbeck i nordvästra England tillsammans med lite av den ökensand de växt i

- (3) Linda ser en jättemygga på väg att kläckas från plantornas ökensand
- (4) Linda ser den första jättemyggan bli attackerad av kungsörnar
- (5) Linda ser ett av Mrs Effinghams avelsston dö
- (6) Fåraherde Dockerty och två får hittas döda
- (7) Bob hittar två tomma larvhudar vid bäcken
- (8) Mrs Effinghams stalldräng och hingst hittas döda
- (9) Linda ser en jättemygga angripa och döda en av Sam Dodgsons ponnyer
- (10) Stuart Appleby ringer efter entomologen Austin Barber
- (11) Enligt polisen har de båda männen dött av blodförlust
- (12) Linda och Bob hittar en död hane av jättemyggan
- (13) Polis och militär finns utposterade i byn
- (14) Jättemygga angriper utan framgång en av Thomsons kor just när de drivs in
- (15) Turistande kvinna dödas av jättemygga
- (16) Mrs Effingham angrips och dödas av jättemygga i sin bil
- (17) Austin Barber identifierar insekterna som den sydafrikanska knottarten *Simulium nigritarsis*
- (18) Stuart Appleby bekräftar mha telefon att Mary Fleming genomgått hormonbehandling
- (19) Tre reportrar dödas i en helikopterkrasch orsakad av jättemyggorna
- (20) Jättemyggorna dödar ett lantbrukarpar nära Cockermouth
- (21) Den trettonde september har sammanlagt 112 människor dödat av jättemyggorna
- (22) Militären förbereder attack i Millbeck genom att släppa ut boskap på fälten
- (23) Hemvärnsmän beskjuter de ditlockade jättemyggorna med bedövande pilar innehållande giftet mylodol och sköldkörtelhormon från får
- (24) Jättemyggorna kan inte längre ses
- (25) Bob blir biten av små insekter på benen

Även när det gäller filmen föreligger valet mellan att låta fabulan följa motsättningen mellan onda och goda människor alternativt människor mot monster. Jag går här direkt på den senare varianten då den utgör en bättre grund för jämförelse med boken.

- (1) Främmande rymdfarkost kraschar i kärr
- (2) Ray och Megs bil krockar med jättemygga
- (3) Parks ute för att kolla upp rapport om meteoritnedslag
- (4) Rex jagas av jättemygga och vådaskjuts till döds
- (5) Fiskare dödas av jättemygga
- (6) Par i tält dödas av jättemygga
- (7) Lik av fiskare konstateras vara radioaktivt
- (8) Alla på campingen hittas döda, med Hendricks som ende överlevare
- (9) Död mygga identifieras av Meg som *Aedes aegypti*
- (10) Jättemyggorna angriper husbil i farten
- (11) Jättemyggorna dödar Junior
- (12) Jättemyggorna jagar grupp i avloppsrör
- (13) Jättemyggorna anfaller grupp i hus
- (14) Hus sprängs varvid myggorna utplånas och Earl och Hendricks dör

Fabulans grad av detalj

På den relativt detaljerade nivå som fabula för bok respektive film här formulerats framstår de som mycket olika. Frågan är om det går att formulera händelserna på ett mer allmänt sätt för att öka möjligheten för de eventuella likheterna att framstå? Jag vill mena att detta är möjligt och mitt förslag lyder så här.

- (1) Blodsugande myggors gigantism utlöses av någon fysisk/kemisk agent
- (2) Jättemyggorna anfaller och dödar människor och tamdjur
- (3) Kampen mot jättemyggorna överflyglar någon motsättning mellan onda och goda människor
- (4) Jättemyggorna utrotas tillsammans med de onda människorna och balansen är återställd

Textnivån

Filmen använder sig helt av direkt anförande av olika karaktärsbundna berättare. Inte heller boken har någon extern berättare i jag-form, men växlar mellan direkt och indirekt anförande. Det kameran direkt kan visa måste i boken beskrivas i text. Filmens

svenska undertext rymmer 438 olika deltexter, vilka ofta formulerats mer kortfattat än sina motsvarigheter på ljudspåret. Som exempel på den ordkarga undertexten återges här de filmen fyra sista deltexter:

434/ Ray: Kan vi åka hem nu?

Meg: Ja, jag tror det.

435/ Parks: För i helvete!

436/ Parks: Vietnam var värre.

437/ Ray: Du fixade det.

Parks: Nej, vi fixade det.

438/ Parks: Nu drar vi.

Berättelsenivån

Mellan själva texten och fabulan återfinns berättelsenivån som i grova drag handlar om i vilken ordning de olika händelserna återges och vilket utrymme varje enskild händelse tilldelas. Medan filmens fabula är begränsad till fem dagar så sträcker sig bokens händelseförlopp över nästan två månader. Filmen tillämpar en rak tidslinje utan omkastningar i händelseförloppet i förhållande till fabulan, och den inleds följaktligen av att ett äldre par på en skogsbilväg blir vittnen till rymdfarkostens nedslag. I bokens berättelse har däremot början kastats om så att den afrikanska bakgrunden till jättemyggornas uppdykande i England återges först i andra kapitlet, efter det att Linda sett en jättemygga på väg att kläckas i sin trädgård. Från och med kapitel 3 följer dock även bokens berättelse fabulans tidsordning.

Entomologisk fiktion

Skräckinsekterna i *Buzzbugs* identifieras i boken som Simuliidae och *nigritarsis*. Rent geografiskt stämmer detta med den sydafrikanska knottarten *Simulium nigritarsis* Coquillett, 1902. Enligt Freeman och de

Meillon (1953:215) tycks den utvecklas i mer stilla flytande vatten och biter endast undantagsvis människor. Man kan inte låta bli att undra varför detta knott i boken benämns mygga eller till och med moskit? Visserligen motsvarar "myggor" rent zoologiskt underordningen Nematocera, varför såväl knott som stickmyggor utgör exempel på myggor, men i mer vardagliga sammanhang låter sig "mygga" oftast tolkas som "stickmygga", dvs familj Culicidae. I bokens beskrivning av djuren stämmer den korta sugsnabeln med knott, medan de långa antennerna passar bättre på en stickmygga. Originaltexten är lite motsägelsefull vad gäller insekternas utseende och antennerna är först "stubby"

(s. 44) och längre fram "huge" (s. 73), medan sugsnabeln sägs vara kort och spetsig trots att den på omslagsbilden är ganska lång (Fig. 1). I boken påstås hanarna sakna sugsnabel, vilket inte stämmer med varken knott eller stickmyggor, och t ex Rubtsov (1990:9) säger helt riktigt för knott i allmänhet att "Structure of these organs similar in external appearances in males and females." Det ser alltså ut som om författaren har helt rätt när han i förordet skriver att: "The entomological details are also imaginary" (Carter 1977:5).

Filmens systematiska fiktion är inte lika påtaglig som bokens, då det helt klart handlar om en stickmygga, dvs *Mosquito*. Fiktionen ligger här mera på artnivån då den mer belästa Meg identifierar en död jättemygga (Fig. 2): "Det här är definitivt en *Aedes aegypti*. En mygga, helt enkelt!" Detta är en tropisk/subtropisk art som spridit sig från Afrika över världen, känd för att sprida gula febern och andra sjukdomar. Arten är känd för att kunna föröka sig i små vattensamlingar i anslutning till bebyggelse, som t ex i gamla bildäck. Den har etablerat sig i USA, men där fr a kring golfen i Florida, Louisiana och Texas, och definitivt inte så långt norrut som kring Detroit i Michigan. Filmens myggor saknar även de för *Ae. aegypti* typiska vita fläckarna på ben och rygg.

Biologisk fiktion

Det som utlöser jätteväxten eller gigantismen hos myggorna i filmen antyds vara den radioaktivitet som läcker ut i vattnet från den kraschade rymdfarkosten. Man kan anta att farkosten drevs av någon slags atomreaktor, och Parks geigermätare ger abnorma utslag när han kommer i närheten,

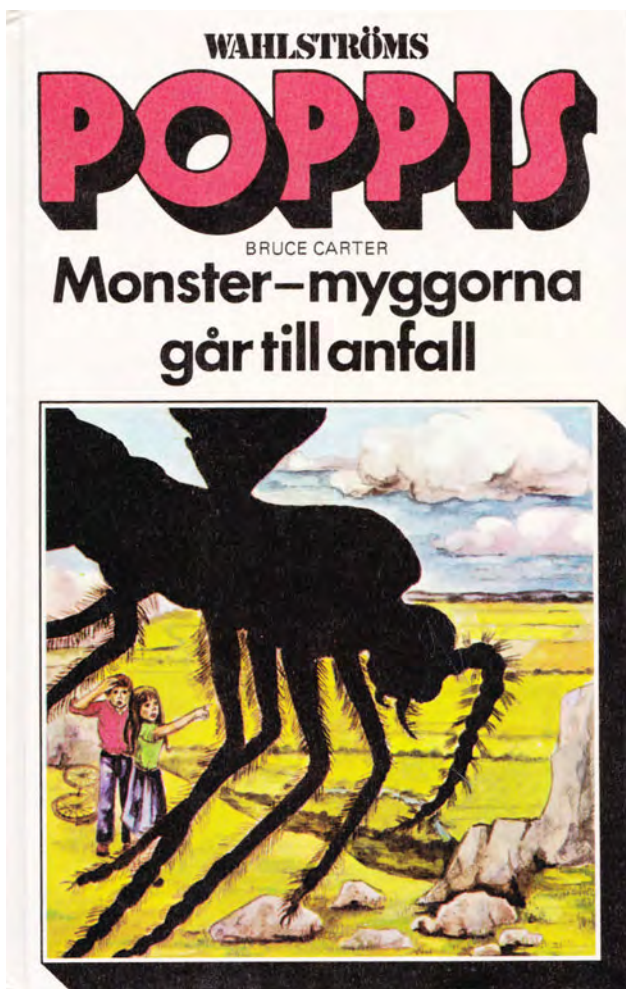

Fig. 3. Omslaget till den svenska utgåvan av *Buzzbugs* i översättning av Inga Lill Högberg 1980.

och konstigt nog även från de lik som myggorna tömt på blod. Tanken på radioaktivt inducerad gigantism är gammal och brukar ibland föras fram som förklaring till förekomsten av jättelika dinosaurier, insekter och växter under jordens forntid. Även amerikanska experiment med bestrålning av växter på 1950-talet har gett näring åt fantasin. På YouTube kan beskådas några jättelika malar simmande i vatten nära Chernobyl, osv. Momentan gigantism hos myggor utsatta för enormt höga strålningsdoser i det omgivande vattnet ligger dock långt utanför det möjligas gränser, och är inte mindre ologiskt än det faktum att huset våra hjältar forskansar sig i har en källare full med gigantiska myggpuppor.

Dramatiska effekter av olika hormoner förekom regelbundet i populärkultur framför allt på 1940- och 50-talen, så det är lite otidsenligt att Carter bygger sin bok från 1977 på denna typ av fenomen. Ta till exempel Jack Arnolds film *Tarantula* från 1955 där en professors misstag i sina hormonförsök får fatala konsekvenser när en fågelspindel växer till ett hus storlek och

Fig. 4. Camparen Mary i filmen *Mosquito* dör i sitt tält efter att en jättemygga kört in snabeln i hennes högra skinka. Bara enkel exploatering av kvinnokroppen eller ett straff för lättsinnigt leverne?

han själv utvecklar akromegali. I Bruce Carters bok är det svett som droppar ner från grävande botanister i ökenvärmen som för över hormonerna från människorna till insekterna. Av särskilt intresse är här att den sydafrikanska botanisten Mary Fleming då nyligen genomgått hormonbehandling mot finnar. Genom tillförsel av hormonerna östrogen och progestin kan vanliga p-piller eller motsvarande preparat minska kvinnokroppens produktion av androgener som testosteron, och därmed även talgkörtlarnas produktion i huden (Ebede m fl 2009). Flemings hormonbehandling resulterade även i övervikt som biverkning, vilket sägs ha behandlats med tillförsel av sköldkörtelhormon. Myggäggen i sanden utsattes alltså för en veritabel hormoncocktail, vilken i originaltexten på mycket svaga grunder tilldelats en förstärkt effekt av insektens egen hormonproducerande körtel *corpus allatum*.

Genre

Skräckfilmen och ungdomsboken tillhör definitivt olika genrer. Att *Mosquito* tillhör en mer vuxen genre framgår t ex av dess mer explicita skildring av sexualitet, som Steve och Marys samlag i tältet innan de dödas av myggorna. När Mary ligger i tältet med huvudet frånvänt tror hon först att det är Steve som kommer in igen och rör vid hennes ben, men det är en jättemygga som därefter penetrerar hennes högra skinka med sin långa kraftiga snabel och tömmer henne på blod (Fig. 4). Även den detaljerade och mycket otäcka skildringen av kropparnas förvandling efter att myggorna sugit deras blod upplevs som riktad mot en vuxen publik. Våldet i filmen är även det på en vuxen nivå, som t ex när en mygga

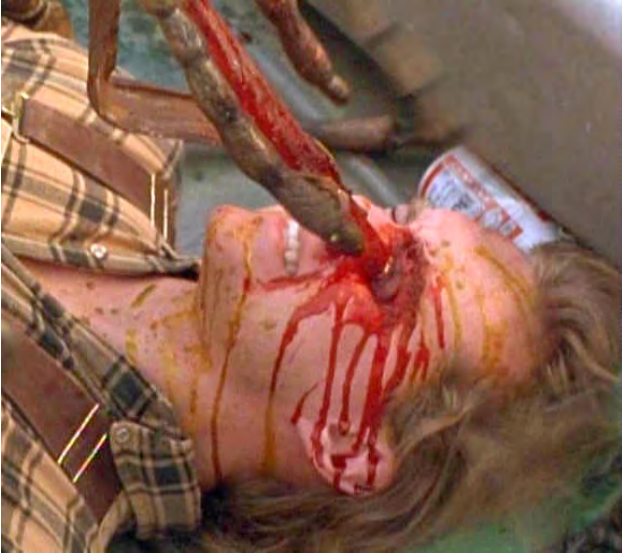

Fig. 5. Fiskaren Jack i filmen *Mosquito* dör i sin båt efter att en jättemygga kört in snabeln i hans högra öga. Hans radioaktiva lik hittas sen av filmens hjältetrio.

kör sin snabel rakt in i ögat på fiskaren Jack (Fig. 5), eller när Gunnar Hansen i rollen som bankrånaren Earl ger sig på jättemyggorna med en stor motorsåg (Fig. 6). Med referens till skräckfilmen *Motorsågs-massakern* från 1974 säger Earl när han greppar sågen: ”Jag har inte använt en sån här på 20 år, men det känns bra.”

För att vara en ungdomsbok är *Buzzbugs* ändå ganska otäck på ett mer konkret sätt i sin skildring av jättemyggornas anfall på människor och boskap. Ett exempel på detta är när en mygga blir beskjuten när den

Fig. 6. Gunnar ”Leatherface” Hansen som rånaren Earl i filmen *Mosquito* visar att han fortfarande kan använda en motorsåg, 20 år efter *Motorsågs-massakern*.

angriper en av familjen Thomsons kor: ”När insekten satte de håriga benen i kon och tvingade ner den mot marken, slet kulorna sönder vingarna och träffade kroppen också. Bitarna flaxade omkring som sönderblåsta plagg på ett klädstreck” (sid. 56). Men boken följer som helhet genrens regler med ungdomarna Linda och Bob som orädda hjältar, och saknar inslag av sexualitet och överdrivet våld.

Författaren och hans verk

Bruce Carter är en synonym för Richard Alexander Hough (1922-1999), en engelsk författare som huvudsakligen är känd för sina många sjöhistoriska romaner och biografier. Houghs författarskap rymmer ett hundratal titlar, varav en handfull fantasi-fulla ungdomsböcker skrivna under pseudonym. Förutom *Buzzbugs* är såvitt jag vet av dessa endast *Speed Six* översatt till svenska (*Oj vilken bil*, 1968). Efter kriget arbetade Hough i förlagsbranschen, bl a med barn- och ungdomsböcker. Med särskilt intresse för det han kallar ”science-fantasy” skrev han 1948 *The Perilous Descent*, vilken delvis byggde på hans egna erfarenheter som RAF-pilot under kriget. Efter att först ha fått boken refuserad skickade han in den till sitt eget förlag under det påhittade namnet Bruce Carter. Han fortsatte att använda pseudonymen för sina sporadiska ungdomsböcker. *Buzzbugs* omnämns aldrig explicit i biografien, men troligen är det den som avses när han berättar att han 1977 lämnade ett ”science-fantasy” manuskript till en barnboks-redaktör i New York (s. 210). En lite udda detalj är att *Buzzbugs* av författaren är tillägnad ”Harry, 1963-76”, som matchat mot självbiografien endast kan tolkas som

en av de boarder collies som Houghs familj hade.

Hough har i *Buzzbugs* utnyttjat sin goda kännedom om Lake District, en region som både han själv och hans föräldrar hade en livslång kärlek till (Hough 1992). Det är inte bara den storslagna naturen utan även namnen på bergen och byarna som griper tag i den blivande författaren "the sound of every fell and ghyll magic to my ears" (s. 28). Efter att själv ha bildat familj med fyra flickor köper Hough 1967 en gammal gård i den lilla byn Troutbeck, mellan de höga bergen och den stora sjön Windermere.

Hough har även besökt Kalahari-öknen (Hough 1992: 193 ff.), varvid han själv fick uppleva en fantastisk blomning direkt efter en regnstorm. Det är tydligt hur författaren har valt att förlägga handlingen till platser av vilka han har personlig erfarenhet. Han säger även i förordet till originalupplagan att hans besök i Kalahari-Gemsbok natio-

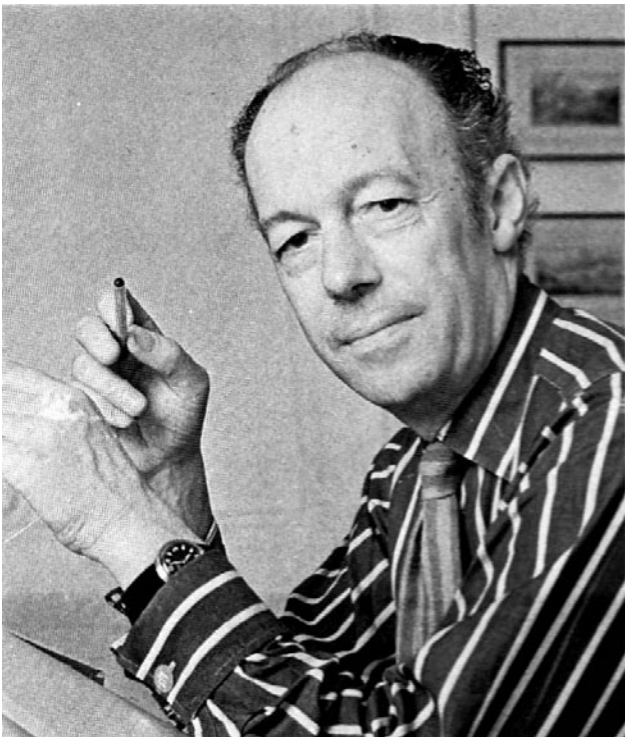

Fig. 7. Den brittiske författaren Richard Hough som han avbildas under namnet Bruce Carter på skyddsomslaget till originalutgåvan av *Buzzbugs* från 1977.

nalpark "formed the background for a part of this book" (Carter 1977:5).

Hough var under kriget stridsflygare, som under slutskedet även var med och sköt ner de V1- och V2-raketer som tyskarna skickade iväg mot London. Raketerna, som kom att ställa till stor förödelse, kallades enligt Hough "buzzbombs" eller "doodlebugs". I romanen anger författaren att benämningen "buzzbugs" kom till under krisen med jättemyggorna, men även att namnet jämförts med den krigstida benämningen "doodlebugs" (Carter 1977:119). Namnet doodlebug används annars speciellt i USA för myrlejonsländornas larver.

Från Buzzbugs till monstermyggor

Den svenska översättningen av *Buzzbugs* är starkt förkortad, 80 mot 134 sidor, varför många detaljer fått utgå. En förkortning av texten med minst 10% tycks vara ett standardförfarande vid översättning av lågprestigelitteratur (Lindqvist 2005). Ett exempel är den speciella ökenväxt som dr Appleby rest till Kalahari för att studera, och som har försett med det troligen konstruerade namnet "aucurula". I originaltexten beskrivs den mer utförligt och sägs även tillhöra släktet *Rhipsalis* (Carter 1977:34). Det stämmer att detta släktes arter är succulenter, men ingen art som återfinns i Kalahari. Flertalet av släktets arter är syd- och mellanamerikanska kaktusar, men med ett intressant undantag, *R. baccifera*, en trädlevande epifytisk kaktus som även finns på Madagaskar och i Östafrika. Då gruppen kaktusar i övrigt är helt amerikansk är detta lite oväntat, och artens utbredning har förklarats av såväl långdistansspridning som mycket gammal arts fragmenterade utbredningsmönster.

Översättningens behandling av namn på personer och tamdjur är anmärkningsvärd i och med att många bytts ut och något fått en försvenskad stavning. John och Lucy har fått byta namn till Bob och Linda, medan Rachel Deering döpts om till Ruth. Johns hund Scott har blivit Buster, och Lucys häst Balliol har ändrats till Domino. Bokens enda namngivna kossa Madge har översatts till Maja, vilket ingen brittisk ko kan förväntas heta. Man undrar även varför den sydafrikanske botanisten Piet Ackburgs namn anglifierats till Peter Ackbury?

Nämnda namnbyten har säkert skett i enlighet med förlagets strävan att förenkla texten. En jämförelse kan här göras med Harlequin-förlagets rekommendationer till sina översättare (Lindqvist 2005:67):

De engelska namnen behålles. Såvida de inte för ett svenskt öra låter mycket främmande (eller är svåra att uttala). I sådana fall kan de ersättas med enklare engelska namn.

Även om bokens handling i stora drag har behållits intakt, finns en del små men viktiga avvikelser. Bruce Carter låter grinden till Mrs. Effinghams hästhage redan vara uppbruten när John kommer dit på natten för att utföra detta sabotage. Senare visar det sig att en av hennes uppsagda drängar utfört dådet som en hämndakt (Carter 1977:89). Men i översättningen utför Bob faktiskt detta dåd själv, varför hans påföljande skuld känslor måste ha upplevts som bra mycket tyngre.

Carter utnyttjar verkligen sin omfattande personliga erfarenhet av Lake District för att skapa lokalfärg, vilket gör hans text mer intressant för läsaren. Han förklarar även i ett separat inledande stycke lokalnamns, som t ex ”beck” och ”fell”, koppling till de vikingar som en gång slog sig ner där,

och förklarar även en del dialektala uttryck han använt sig av.

Översättningens bortrensning av mycket av det som tycks ha upplevts som för speciellt för att lätt kunna förstås av svenska ungdomar kan sägas innebära en trivialisering eller utslätning av texten. Då bakom pseudonymen Bruce Carter det döljer sig en mycket driven författare med ingående personlig miljökönnedom är det inte förvånande att hans text är så rik. Förvånande är däremot det sätt på vilket den stympats vid överföringen till en svensk språkdräkt. Vi har här ett bra exempel på ett förlags respektlösa behandling av ungdomslitteratur, i enlighet med vad Yvonne Lindqvist konstaterar gällande för Harlequin-böckerna och därmed troligen även för repertoaröversättning i allmänhet (Lindqvist 2005:60): ”Förhållandet till källtexten är lika ointressant ur redaktörens perspektiv som ett eventuellt samarbete med översättaren för att införa ändringar i dennes text.”

Andra jättemyggor

Jättelika myggor har använts även i andra berättelser än de två jag här valt att fokusera på. En arme av soldater som flyger på jättemyggor kan ses i den franska animerade barnfilmen *Arthur och de två världarna* från 2011, som är tredje och sista delen av filmserien om minimojerna. I Lee Falks tecknade serie *Fantomen* återfinns myggor stora som duvor i en mer fantasifull söndagsserie kopplad till Bengalis vulkan ”Den beslöjade damen”, vars inre rymmer många exempel på jättelika insekter (Granberg 2002: ”Den mystiska vulkanen”). Den som söker kan säkert finna fler exempel än dessa båda.

Då *Buzzbugs* först gavs ut i USA kan Gary Jones mycket väl ha läst den som pojke och av dess jättemyggor senare inspirerats till att skriva sin berättelse till filmen *Mosquito*. Likheterna mellan boken och filmen återfinns dock endast på ett mycket generellt plan i berättelsernas struktur, varför det är svårt att påstå att filmen kan ses som en adaptation av boken. Det faktum att Richard Houghs mamma, precis som filmens hjältinga, hette Meg, tvingas vi därmed skylla på slumpen. Eller?

Jag tackar Stefan Ericsson Umeå för botanisk information och översättaren Inga Lill Högberg för att hon kommenterat några av mina påståenden. En del mycket brittiska fenomen tolkades med hjälp av dr Garth Foster, Ayr, Skottland.

Källor

- Carter, Bruce, 1977:** *Buzzbugs*. New York: Frederick Warne.
- Carter, Bruce, 1980:** *Monster-myggorna går till anfall*. Stockholm: B. Wahlströms Bokförlag. [Poppis-serien nr. 53; svensk översättning Inga Lill Högberg.]
- Granberg, Ulf (red.), 2002:** *Lee Falk's Fantomen 2. Sy Barry söndagsäventyr 1964-1966*. Malmö: Egmont Kärnan AB.
- Hough, Richard, 1992:** *Other Days Around Me*. London: Hodder and Stoughton.
- Jones, Gary, 2003 (1995):** *Mosquito*. DVD, Horse Creek Entertainment, HoH 403.

Litteratur

- Bal, Mieke, 2009 (1985):** *Narratology. Introduction to the Theory of Narrative*. Ed. 3. Toronto: University of Toronto Press.
- Ebede, Tobeche L., Emily L. Arch & Diane Berson, 2009:** "Hormonal Treatment of Acne in Women." *The Journal of Clinical and Aesthetic Dermatology* 2(12): 16-22.

Fig. 8. Rånaren Junior fångad på bild just innan hans ögon exploderar efter det att han blivit stucken av en jättemygga i filmen *Mosquito*.

Freeman, Paul & Botha de Meillon, 1953: *Simuliidae of the Ethiopian Region*. London: British Museum, Natural History.

Lindqvist, Yvonne, 2005: *Högt och lågt i skönlitterär översättning till svenska*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.

Rubtsov, Ivan Antonovich, 1990 (1956): *Blackflies (Simuliidae)*. 2:nd ed. Fauna of the USSR. Diptera. Volume 6, part 6. Leiden: E.J. Brill.

Författarens adress:

anders.nilsson@emg.umu.se
Mullsjö 258, 91490 Nordmaling